

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / kasvatus- ja perhetyö

Minna Ristola

LASTEN KIELELLISTÄ KEHITYSTÄ TUKEVIA HARJOITUKSIA PÄIVÄKOTI-
IKÄISILLE

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

RISTOLA, MINNA	Lasten kielellistä kehitystä tukevia harjoituksia päiväkotikäisille
Opinnäytetyö	30 sivua + 8 liitesivua
Työn ohjaaja	Lehtori Virve Remes
Toimeksiantaja	Kouvolan kaupunki, Killingin päiväkoti
Huhtikuu 2013	
Avainsanat	kielellinen kehitys, kielellinen tietoisuus, lapset

Tämä opinnäytetyö käsittelee päiväkotikäisten lasten kielellistä kehitystä ja sen tukemista varhaiskasvatuksessa. Työn tavoitteena oli luoda monipuolista materiaalia, joka tukee lasten kielellistä kehitystä ja selvittää, miten se toimii käytännössä. Työn yhteistyötahona oli Killingin päiväkoti, joka kuuluu Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda lapsille monipuolisia harjoituksia, jotka vahvistavat suun alueen motoriikkaa ja innostavat lapsia leikittelemään kielellä ja tutustumaan kielen rakenteisiin. Tarkoituksena oli suunnitella harjoitukset niin, että niistä hyötyisivät eri-ikäiset ja erilaiset kielelliset valmiudet omaavat lapset taaperoista esikoululaisiin.

Materiaali koostuu erilaisista korteista, jotka sisältävät erilaisia harjoituksia. Näitä ovat riimitely- ja tavutusharjoitukset, liikuntalorut sekä suujumppaharjoitukset. Korteja on mahdollista käyttää monella eri tavalla. Korteja testattiin käytännössä Killingin päiväkodilla ja näin selvitettiin niiden toimivuus ja hyödyllisyys. Myös päiväkodin henkilökunnalta kerättiin palautetta harjoituksista kyselylomakkeen avulla.

Kielellistä kehitystä tukeva materiaali osoittautui hauskaksi ja toimivaksi käytännössä, ja se innosti niin lapsia kuin päiväkodin työntekijöitäkin. Harjoitukset soveltuivat eri-ikäisille lapsille ja korttien vaikeustaso oli sopiva. Myös työntekijät olivat tyytyväisiä materiaaliin ja kokivat saavansa käyttöönsä hyödyllisen työvälineen.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

RISTOLA, MINNA

Exercises for Supporting Linguistic Development of Children in a Day Care Center

Bachelor's Thesis

30 pages + 8 pages of appendices

Supervisor

Virve Remes, Senior Lecture

Commissioned by

The City of Kouvola, The day care center of Killinki

April 2013

Keywords

children, language awareness, linguistic development

This study deals with linguistic development and supporting it in early childhood education for children in a day care center. The goal of the work was to create versatile material, which supports children's linguistic development and to find out how it works in practice. The work was made in co-operation with the day care center of Killinki, which is a part of the early childhood education services in Kouvola.

The goal of the study was to create exercises which inspire children to play with language and to become acquainted with the structures of language and strengthen oral motor skills. The idea was to plan the exercises so that children of different age groups and with different linguistic abilities would benefit from them.

The material consists of different cards which include different exercises. These are rhyme and syllabication exercises, nursery rhymes with exercises, and oral motor exercises. It is possible to use these cards in many different ways. The cards were tested in the day care center of Killinki and thus defined how useful and functional they were. A questionnaire was used to gather feedback from the staff in the day care center.

The exercises proved to be fun and functional. They encouraged both children and the staff of the day care center. The exercises were suitable for children in different age groups and the level of difficulty was appropriate. The staff was also satisfied with the material which they received for their use.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	KIELELLINEN KEHITYS	7
	2.1 Kielellinen kehitys vauvaiässä	7
	2.2 Kielellinen kehitys varhaisessa leikki-iässä	8
	2.3 Kielellinen kehitys myöhäisessä leikki-iässä	9
3	KIELELLISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN	10
	3.1 Suujumppa	11
	3.2 Tavutus	11
	3.3 Riittäily	12
	3.4 Liikuntalorut	13
4	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	13
5	KIELELLISTEN HARJOITUSTEN PAKETTI	14
	5.1 Suujumppakortit	16
	5.2 Tavutuskortit	16
	5.3 Riittäilykortit	17
	5.4 Liikuntalorukortit	17
6	TUOKIOT KILLINGIN PÄIVÄKODILLA	18
	6.1 Ensimmäinen tuokio	18
	6.2 Toinen tuokio	20
	6.3 Kolmas tuokio	21
	6.4 Neljäs tuokio	22
	6.5 Viides tuokio	23
7	PALAUTE HENKILÖKUNNALTA	24
8	POHDINTA	25
	LÄHTEET	29

LIITTEET

Liite 1. Kuvia produktista

Liite 2. Kielellistä kehitystä tukevien harjoitusten ohjeet

Liite 3. Lupalomake lasten havainnoimisesta

Liite 4. Palautelomake

1 JOHDANTO

Tänä päivänä useimmissa koululuokissa on lapsi, jolla on luku- ja kirjoitustaidon vaikeuksia, jotka taas voivat altistaa myös ongelmille muun muassa sosiaalisella alueella. Näitä niin sanottuja lukivaikeuksia on mahdollista ennakoida jo päiväkotikäisen lapsen kielellisiä valmiuksia havainnoimalla. Kielellistä kehitystä onkin siis tärkeää tarkkailla sekä tukea monipuolisesti. Lasten kielellisen kehityksen tukemiseen on tärkeää panostaa jo hyvin varhaisessa vaiheessa, jotta mahdollisia tulevaisuuden lukivaikeuksia sekä muita niistä aiheutuvia ongelmia voitaisiin ennaltaehkäistä ja lieventää.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön aiheena oli tuottaa materiaalia lasten kielellisen kehityksen tukemiseen ja testata niiden toimivuutta käytännössä Killingin päiväkodin erityisen tuen integroidussa pienryhmässä. Materiaalin tavoitteena on vahvistaa lasten suun alueen motoriikkaa sekä tutustuttaa lapsia kieleen ja sen rakenteisiin. Tavoitteena oli luoda lapsia innostavaa materiaalia, josta olisi hyötyä eri-ikäisille, joilla on erilaiset kielelliset valmiudet. Harjoitukset koostuvat erilaisista korttisarjoista, jotka sisältävät suujumppaa, tavutus- ja riimittelyharjoituksia sekä liikuntaloruja. Näillä kaikilla on oma vaikutuksensa kielellisessä kehityksessä.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsittelem yleisesti lasten kielellistä kehitystä ja sen tukemista varhaiskasvatuksessa. Lisäksi käsittelem toiminnallisessa osuudessa käyttämiäni menetelmiä eli suujumppaa, tavutusta, riimittelyä ja liikuntaloruja. Pohdin myös näiden kaikkien menetelmien vaikutusta päiväkotikäisten lasten kielelliseen kehitykseen.

Päiväkodilla pidettyjen tuokioiden aikana havainnoin lapsia ja arvioin harjoitusten toimivuutta käytännössä. Pohdin myös harjoitusten vahvuuksia ja mahdollisia kehittämistarpeita. Osan päiväkodilla pidetyistä tuokioista ohjasi lapsille tuttu päiväkotiryhmän toinen lastentarhanopettaja ja osan tuokioista pidin itse. Keräsin myös palautetta päiväkodin henkilökunnalta siitä, miten he kokivat tuotokseni sekä sen hyödyt ja käytännöllisyyden. Palaute kerättiin kyselylomakkeen avulla, johon vastattiin anonyymisti.

2 KIELELLINEN KEHITYS

Puheen ja kielen kehitys on osa lapsen motorista, sensorista ja kognitiivista kehitystä. Se on merkittävä osa lapsen kehitystä, sillä kieli toimii vuorovaikutuksen, ajattelun, ymmärtämisen ja oppimisen välineenä. Kielenoppiminen on myös merkittävässä asemassa lapsen persoonallisuuden muovautumisessa. Kieltä tarvitaan oman itsensä ja yksilöllisyytensä ilmaisemiseen sekä omien tunteidensa ja ajatuksiensa erittelyyn ja viestittämiseen. Kieli luo myös mahdollisuuksia sosiaaliselle vuorovaikutukselle toisten ihmisten kanssa. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 31–32.)

Lapsen kielellinen kehitys on siis merkittävä osa lapsen kehitystä, jonka vuoksi se on huomioitu myös varhaiskasvatusta koskevissa asiakirjoissa. Valtakunnallisissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on omat erilliset lukunsa kielen merkityksestä. Niissä määritellään kielellistä kehitystä lapsen oman kehityksen näkökulmasta sekä kasvattajan tehtäviä ja merkitystä lapsen kielellisen kehityksen kannalta. Varhaisella tukemisella voidaan ennaltaehkäistä lapsen lukemis- ja kirjoittamisvaikeuksia hänen tulevaisuudessaan. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 12–13; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19–20.)

On tärkeää muistaa, että kuten muukin kehitys, myös kielellinen kehitys on aina yksilöllistä ja etenee kaikilla lapsilla omaa tahtiaan. Eroja yksilöiden välillä on selitetty muun muassa biologisilla ja perinnöllisillä tekijöillä sekä erilaisilla kasvuympäristöön liittyvillä tekijöillä. Biologiset ja perinnölliset tekijät vaikuttavat erityisesti varhaisen sanaston kehitykseen, kun taas myöhemmin korostuvat kasvuympäristöön liittyvät tekijät. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 86.)

2.1 Kielellinen kehitys vauvaiässä

Ensimmäisen elinvuotensa aikana lapsi kasvaa ja kehittyy huimaa vauhtia. Lapsen ensimmäinen ikävuosi on erittäin merkittävässä asemassa myös kielellisen kehityksen suhteen, sillä lapsi luo silloin perustan monille kielen ja puheen rakenteille. Ensimmäisen ikävuoden aikana lapsen ääntely koostuu pääosin refleksisestä ääntelystä, kujertelusta, naurusta ja jokeltelusta. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2004, 57.)

Kielen kehitys lähtee liikkeelle viimeistään lapsen syntymästä, jolloin hänellä on jo merkittäviä esikielellisiä valmiuksia. Ensimmäinen äänellinen tuotos lapsella on biologisena refleksinä muodostuva syntymäparkaisu, kun vauva alkaa hengittää ilmaa. Tästä alkaa lapsen kehitys kohti hänen äidinkieltensä mukaista ja kieliyhteisön sääntöjä noudattavaa puhumista. Heti syntymän jälkeen lapsi alkaa tarkastella lähiympäristöään eri aistien avulla. Vastasyntyneen lapsen kuulo on jo melko kehittynyt ja jo muutamana viikkoa ikäisenä hän alkaa havainnoida ympäristön ääniä ja puhetta. Pian lapsi alkaa tunnistaa näiden äänien seasta puheelle ominaisia ja toistuvia piirteitä. Lapsi kuuntelee, katselee ja matkii ympäristöstä tulevaa mallia ja sen kautta oppii myös itse tuottamaan ääniteitä, jotka kuuluvat hänen äidinkieleensä. (Hakamo 2011, 23; Iivonen 2004, 62; Nurmilaakso & Välimäki 2011, 5.)

Ennen kuin lapsi alkaa itse tuottaa puhetta, tunnistaa hän joitakin sanoja ja sanontoja, joita lapselle läheiset aikuiset käyttävät usein. On tutkittu, että tämä ensimmäisten sanojen ymmärtäminen sijoittuu tyypillisesti noin 7–9 kuukauden ikään. Lähestyessään 12 kuukauden ikää, lapsi ymmärtää jo useita kymmeniä sanoja. Lapsi kuitenkin ymmärtää sanat hyvin kapea-alaisesti ja liittää usein käsitteet vain yhteen kohteeseen. Nopeimmin kehittyneet lapset myös tuottavat itse ensimmäiset merkitykselliset sanansa ennen ensimmäistä syntymäpäiväänsä, jo noin 8–10 kuukauden iässä. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 83–85.)

2.2 Kielellinen kehitys varhaisessa leikki-iässä

Aikavälillä yhdestä kolmeen ikävuoteen lapsen kielellinen osaaminen kehittyy paljon. Noin vuoden ikäisenä lapsi tuottaa yleisimmin ensimmäiset merkitykselliset sanansa. Nämä lapsen tuottamat ensimmäiset sanat liittyvät läheisesti hänen elinympäristöönsä ja arkipäiväänsä. Sanat ovat sellaisia, joita lapsi kuulee arjessaan päivittäin. Niitä voivat olla esimerkiksi lapselle läheiset ihmiset, lelut, eläinten ääntelyt sekä rituaalisanonnat. Sanojen oppimiseen vaikuttaa vahvasti se, miten aikuinen jaksaa toistaa samoja yksinkertaisia sanoja lapselle yhä uudelleen. (Hakamo 2011, 26; Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2009, 137.)

1-vuotiaan lapsen käyttämät sanat ovat pääosin substantiiveja, joilla hän nimeää tuttuja esineitä ja asioita. Pian puheeseen tulee myös verbejä ja myöhemmin kuvailevia adjektiiveja. Noin kahden vuoden iässä lapsi alkaa yhdistellä sanoista lyhyitä lauseita. Lauseiden muodostaminen edellyttää lapselta suunnitelmallisuutta ja erottelu- ja yh-

distelykykyä. Ensin lapsi muodostaa kahden sanan lauseita substantiiveista ja verbeistä, mutta vähitellen lauseet alkavat pidentyä. 2-vuotias alkaa myös pikkuhiljaa opetella sanojen taivuttamista, muun muassa monikkoja, genetiivejä sekä verbien persoonamuotoja. (Hakamo 2011, 14; Nurmilaakso & Välimäki 2011, 33.)

Noin kolmen vuoden iässä lapsi alkaa oivaltaa, että sanat ovat yhteisesti sovittuja nimityksiä esineille ja asioille ja että niitä tulee käyttää näiden yhteisten sääntöjen mukaisesti. 3-vuotias lapsi käyttää jo 3–5 sanan lauseita ja opettelee verbien aikamuotojen taivuttamista. Lapsen käyttämät lauseet ovat monimuotoisia ja koostuvat myös käsky-, kysymys- ja kieltolauseista. (Karling ym. 2009, 136–137.)

2.3 Kielellinen kehitys myöhäisessä leikki-iässä

Myöhäisessä leikki-iässä, eli 4–6-vuotiaana, lapset ovat kielellisesti jo hyvin taitavia. 4-vuotias lapsi hallitsee jo tuhansia sanoja ja käyttää 5–6 sanan lauseita. Tässä iässä lapset voivat oppia useita uusia sanoja päivässä ja näin ollen heidän sanavarastonsa kasvaa huimaa vauhtia. Lapset ovat uteliaita ja halukkaita oppimaan uusia asioita. Nelivuotias lapsi kyselee paljon ja haluaa tietää, miksi mikäkin asia tapahtuu ja millä tavalla se tapahtuu. (Hakamo 2011, 26; Karling ym. 2009, 136–137.)

Yli nelivuotiaan lapsen käyttämät sanat ja lauseet ovat pääosin kieliopillisesti oikeita ja puheesta saa selvää, vaikka lapsi ei vielä hallitsisikaan kaikkia äännteitä. Myöhäisessä leikki-iässä erilaiset äännteelliset virheet, kuten r- ja s-virheet, kuuluvat vielä normaaliin puheen kehitykseen, mutta niitä on tärkeä seurata. Mikäli äännteiden virheellisyys jatkuu pitkään, voi sillä olla häiritsevä vaikutus myös muuhun kielen kehitykseen. (Hakamo 2011, 34.)

6-vuotiaan esikoululaisen sanavarasto koostuu useista tuhansista sanoista ja hän käyttää niitä jo sujuvasti taivuttaenkin. Lapselle voi kuitenkin vielä olla haastavaa hahmottaa käsitteiden erilaisia merkityksiä. Esimerkiksi lapsi saattaa ymmärtää sanat mustasukkainen ja pilvenpiirtäjä vain konkreettisesti ja yksipuolisesti. Esikoululainen on kuitenkin jo hyvin taitava kertomaan asioista ja tapahtumista yksityiskohtaisesti ja johdonmukaisessa järjestyksessä etenevästi. Esikouluikäiset lapset ovat myös kiinnostuneita kirjaimista ja lukemisesta, minkä vuoksi heillä alkaa olla valmiuksia lukemisen oppimiseen. Osa lapsista oppiikin tämän taidon jo esikouluiässä. (Karling ym. 2009, 136.)

Myöhäisessä leikki-iässä lapsen kognitiivinen kehitystaso alkaa mahdollistaa kielellisen tietoisuuden muodostumisen. Nuorempien lapsien huomio kiinnittyy sanojen merkitykseen, mutta tässä iässä lapset alkavat hahmottaa sanojen muotoa ja äännerakennetta. He oppivat hahmottamaan kielen ulkopuolisesti ja tulevat näin tietoiseksi kielestä. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 32.)

3 KIELELLISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN

Kielellisen kehityksen kannalta ei riitä pelkkä lapsen biologinen ja neurologinen kypsyminen, vaan se edellyttää myös toimivaa vuorovaikutusta lapsen ja ympäristön välillä. Yleensä tässä vuorovaikutusympäristössä merkittävimmissä asemassa ovat lapsen vanhemmat. Erityisesti heiltä lapsi tarvitsee kielellisiä virikkeitä ja sosiaalista vuorovaikutusta. Erityisen tärkeää on, että lapselle puhutaan, luetaan ja selitetään asioita. Mitä enemmän lapsi kuulee merkitysyhteyksissään olevia sanoja ja puhetta, sitä laajemmaksi hänen sanavarastonsa kasvaa. Lapselle puhuttaessa on syytä puhua selkeästi ja rauhallisesti, jotta lapselle on aikaa käsitellä kuultua puhetta ja ymmärtää sen merkityksiä. (Baker 2007, 153; Karling ym. 2009, 66; Kunnari & Paavola 2012, 57.)

Lasten kielellistä kehitystä seurataan neuvolassa sekä päiväkodissa. Kehitystä onkin hyvin tärkeä seurata, koska huomattavasti viivästynyt puheen ja kielen kehitys enteilee lukivaikeuksia myöhemmässä iässä. Puheen kehitysviivästymät voivat myös altistaa sosiaaliselle eristyneisyydelle. Esimerkiksi erilaiset äännevirheet voivat aiheuttaa leikistä vetäytymistä ja altistaa kiusatuksi joutumista. Tämän vuoksi lapsi pitäisi ohjata riittävän ajoissa puheterapeutin ja erikoislääkärin tutkimuksiin, jotta kuntoutus saataisiin hyvissä ajoin alkamaan ja tulevia ongelmia saadaan ennaltaehkäistyä ja lievennettyä. (Hakamo 2011, 17.)

Päiväkodin arjessa käytetään paljon toimintoja, jotka tutustuttavat lapsia kieleen ja sen rakenteisiin lapselle ominaisin tavoin. Päiväkodeissa muun muassa luetaan satuja, lorutellaan ja riimitellään, mikä edesauttaa kielen kehittymistä. Tämän opinnäytetyön toiminnallisen osuuden harjoituksissa käytetään suujumppaa, tavutusta, riimittelystä ja liikuntaloruja kielellisen kehityksen tukemisen välineitä. Seuraavaksi avaan hieman näitä käsitteitä sekä käsittelen niiden vaikutusta lapsen kielelliseen kehitykseen.

3.1 Suujumppa

Ihminen tarvitsee suutaan ravinnonsaantiin sekä kommunikointiin. Jo pieni vauva alkaa tutustua maailmaan suunsa avulla, ja suu toimiikin lapsen keskeisimpänä mielihyvän välittäjänä ensimmäisen ikävuoden aikana. Sujuvassa suun toiminnassa on tärkeintä, että huulion, leuan ja kielen liikkeet ovat tarkkoja ja hyvin koordinoituja. Suun alueen lihaksia voidaan jumpata ja vahvistaa kuten muitakin kehon lihaksia. Tätä varten on kehitetty suujumppa. (Suujumppakansio.)

Suujumpasta on hyötyä kaikille lapsille. Jumppaamisen voi aloittaa heti, kun lapsi alkaa matkia aikuisen tekemisiä eli jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Ensin on kuitenkin syytä herkistää lihasryhmä ja tehdä lapsi tietoiseksi siitä. Tällöin lapsen huomio ja keskittyminen ohjataan nimenomaan suun ja kasvojen alueelle. Tämän jälkeen voidaan aloittaa lihaksia vahvistavat harjoitukset. (Adams, Struck & Tillmanns-Karus 2001, 13.)

Suujumppa on yhteisöllistä puheterapiaa, joka aktivoi ja vahvistaa suun alueen lihaksistoa sekä pitää huolta lihaselastisuudesta. Se kehittää suun motoriikkaa, suun ja kielen lihasten hallintaa sekä perusvalmiuksia artikulaatiolle. Suujumpan avulla lapsi voi esimerkiksi oppia sanomaan ärrän tai ässän, joka on hyvin palkitsevaa myös suujumppaa ohjaaville aikuisille. (Adams ym. 2001, 11; Suujumppakansio; Suujumppa tukee lapsen ilmaisua 2010.)

3.2 Tavutus

Suomen kieli on tavukeskeinen ja tavut säätelevät sanojen fonologista rakennetta ja määräävät niiden painon sanassa. Perusrhythmitään suomen kieli on trokeinen. Sanoista suurin osa on siis kaksitavuisia ja sanan paino on sanan ensimmäisellä tavulla. Suomen kielen tavuissa on korkeintaan neljä kirjainta, 1–2 vokaalia ja 0–3 konsonanttia. Tavujen pituus vaihtelee siis yhdestä neljään kirjaimeseen ja tämä vaihtelu aiheuttaa tavurytmin rikkoutumisen. Tämän vuoksi tavurytmiä ja tavuttamista on syytä harjoitella riittävästi, jotta tavurytmi hahmottuu eripituisista tavuista huolimatta. (Hakamo 2011, 32; Myöhänen 2011, 27.)

Trokeisen tahdin sanat, kuten ”ta-lo” ja ”kat-to”, ovat lapselle helppoja omaksua. Pitkemmät sanat ja etenkin taivutettaessa pitenevät sanat vaikeuttavat niiden lukemista ja

oikeinkirjoitusta. Tavuttamalla voidaan pilkkoa pitkät sanat käyttökelpoisiksi kokonaisuuksiksi, ja tämä helpottaa sanojen lukemista ja kirjoittamista. Tavuttamista on siis tärkeä harjoitella riittävästi, jotta tavurytmi tulee lapsille luonnolliseksi ja sen myötä lukeminen ja kirjoittaminen helpottuvat. (Hakamo 2011, 32.)

Lasten tavutietoisuutta voidaan edistää tavuttamalla sanoja ja erityisesti liioittelemalla tavuja. Lasten on helpompi hahmottaa tavurytmiä yhdistämällä tavutukseen konkreettinen liike. Esimerkiksi taputtaminen on tässä yleinen ja käyttökelpoinen tapa helpottaa tavuttamisen ymmärtämistä. Konkreettinen rytmi auttaa lasta erottamaan puheesta äänneitä, tavuja ja sanoja. Erityisesti tällaiset rytmiharjoittelut ovat tärkeitä lapsille, joilla on vaikeuksia hahmottaa kieltä ja puhetta. On tutkittu, että lapset, jotka ovat taitavia hahmottamaan sanarytmejä, oppivat lukemaan aikaisemmin kuin muut lapset. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 38, 68.)

3.3 Riimittely

Lasten kielellistä tietoisuutta voidaan harjaannuttaa myös muun muassa riimittelyn avulla. Riimittelyllä tarkoitetaan yleisesti loppusoinnollisten sanojen kanssa leikitteilyä. Lapsilla onkin luontainen taipumus sanoilla leikittelyyn, eikä sanojen aina tarvitse olla oikeita sanoja, vaan lapsi voi myös itse keksiä hassuja ja merkityksettömiä sanoja, jotka kuulostavat samalta. Tämä ohjaa lapsen huomion sanojen merkityksen sijaan niiden muotoon ja rakenteeseen sekä siihen, miltä sanat kuulostavat. Näin ollen se harjaannuttaa kielellisen tietoisuuden aluetta. Riimittely kehittää myös sanojen muistamista ja tuottamista sekä kuuntelemista ja mielikuvitusta. Lapsi oppii tunnistamaan loppusointuja ja sanoja, jotka kuulostavat samoilta. Riimittelyillä voidaan myös rikastuttaa lasten sanavarastoa, jonka vuoksi riimejä on hyvä toistaa usein, jotta ne jäävät lapselle mieleen. (Hakamo 2011, 64; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19.)

Riimittely on kansainvälinen ilmiö. Lapset ympäri maailman ovat kiinnostuneita riimeillä leikittelyyn ja nauttivat loruttelusta ja riimittelystä. Lapsilla on synnynnäinen kiinnostus kieltä kohtaan, ja jo hyvin pienet lapset nauttivat puheen soinnista ja erilaisista äänneistä sekä riimittelystä. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 32.)

3.4 Liikuntalorut

Lapsi tarvitsee liikuntaa terveeseen kasvuun ja hyvinvointiin. Liikunnan kautta lapsi tutustuu itseensä sekä ympäristöönsä ja oppii uutta. Liikunnalla on oma vaikutuksensa myös lapsen kielelliseen kehitykseen. Nykyään monilla lapsilla on puhe- ja hahmotushäiriöitä, minkä vuoksi on tarpeellista tutustua kieleen koko kehon avulla. Tässä liikunta toimii hyvänä välineenä. Liikunnan avulla lapset oppivat konkreettisesti tekemällä erilaisia peruskäsitteitä, kuten eteenpäin, taaksepäin, hitaasti ja nopeasti. Konkreettisesta kokemuksesta on hyötyä kaikille lapsille, mutta erityisesti vieraskielisille lapsille. (Pulli 2001, 111–112; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22.)

Liikuntalorut ovat loruja, johon yhdistyy jokin liikunnallinen toiminto. Kun liikkeeseen lisätään loru, on liikkeellä merkittävä vaikutus myös tavuttamisen opetteluun. Lapsen kokema konkreettinen liikkeen rytmi auttaa lapsia hahmottamaan ja oppimaan tavu-, sana- ja lorurytmin. Usein tavuttamista opetellaan käsiä yhteen taputtamalla, mutta mikään ei estä tavuttamisen opettelua jonkin muun liikkeen avulla. Esimerkiksi hyppiminen tai tömistäminen ajaa täysin saman asian. Hyppiessä rytmin tuntee jopa vielä konkreettisemmin, jolloin sen oppiminen voi olla lapselle helpompaa. Parhaimmillaan loru on hauska rallatus, joka innostaa lapsia liikkumaan ja jatkamaan esimerkiksi hyppelyn harjoittelemista. Tavu-, sana- ja lorurytmin harjoittelu tulee kuin huomaamatta liikunnan ohessa. (Lamponen & Pulli 2001, 12; Pulli 2001, 115.)

4 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakoulun opinnäytetyötyyppi, joka on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallinen opinnäytetyö voi kuitenkin sisältää myös tutkimuksellisia menetelmiä esimerkiksi alkukartoituksena tai palautteenkeruuna. Tutkimukselliset menetelmät eivät kuitenkaan ole välttämättömiä. Toiminnallisen opinnäytetyön päätavoitteena on tuottaa jokin konkreettinen tuotos, joka voi olla esimerkiksi opas, kirja, kotisivut, näyttely tai jokin muu tapahtuma. Tavoitteena on siis ohjeistaa, opastaa tai järjestää toimintaa. Käytännön toteutukseen yhdistyy myös toteutuksen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilka & Airaksinen 2004, 9.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tulee olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen. Se tulisi toteuttaa tutkimuksellisella asenteella ja sen tulisi vastata oman koulutusohjel-

man sisältöjä. Työ on omanlainen osoituksensa näiden sisältöjen omaksumisesta ja omasta ammatillisesta osaamisesta. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 10.)

Itse koin toiminnallisen opinnäytetyön mielekkääksi ja motivoivaksi vaihtoehdoksi. Pystyin hyödyntämään työn toteutuksessa luovuuttani sekä mielenkiintoani piirtämistä ja askartelua kohtaan sekä tietysti suuntautumistani ja mielenkiintoani varhaiskasvatustyötä kohtaan. Työ liittyy siis hyvin vahvasti koulutukseeni sekä tulevaisuuden ammattiini lastentarhanopettajana ja osoittaa osaamistani alalla. Työn toteutuksessa pidin hyvin paljon siitä, että pystyin luomaan päiväkodille konkreettista materiaalia, mitä työntekijät voivat hyödyntää omassa työssään. Pystyn myös varmasti itse tulevaisuudessa hyödyntämään materiaalia omassa työssäni lastentarhanopettajana. Luova työ suunnitteluineen ja toteutuksineen vei oman aikansa, mutta oli loppujen lopuksi hyvin palkitsevaa.

5 KIELELLISTEN HARJOITUSTEN PAKETTI

Olin sosionomiopintojeni neljännessä harjoittelussa Killingin päiväkodissa ja ajatus opinnäytetyöstäni heräsi siellä keskustellessani aiheesta lähiohjaajani kanssa. Killingin päiväkodissa on kiinnitetty erityistä huomiota kielellisen kehityksen tukemiseen, joten oli luontevaa paneutua siihen aihepiiriin tarkemmin. Itse ehdotin toiminnallista opinnäytetyötä, koska uskoin sen olevan minulle mieluisa opinnäytetyötyyppi ja näin aiheeksi alkoi muodostua kielellistä kehitystä tukevan materiaalin luominen. Ohjaajalani oli muutama ehdotus siitä, minkätyylisiä harjoituksia voisin heille kehittää. Hän toivoi tavutusharjoituksia sekä liikunnallisia harjoituksia, joilla on yhteys myös kielelliseen kehitykseen. Tämän pohjalta aloin suunnitella ja kehittää kielellisten harjoitusten pakettiani.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli luoda päiväkodille materiaalia, joka innostaa lapsia leikkitelemään kielellä ja sanoilla sekä sen myötä tukee lasten kielellistä kehitystä. Päiväkodissa on eri-ikäisiä lapsia, ja heillä on erilaiset kielelliset valmiudet, joten yritin luoda mahdollisimman monipuolisia ja monikäyttöisiä harjoituksia, joista hyötyisi mahdollisimman moni lapsi. Valitsemiini harjoituksiin päädyin lähinnä tilaajatahon toiveiden sekä omien kiinnostustenkohteitteni myötä.

Kielellisten harjoitusten paketti (liite 1) koostuu siis erilaisista korteista, jotka sisältävät suujumppa-, tavutus-, riittäminen- ja liikuntaloruharjoituksia. Paketin sisältämät

kortit ovat täysin itse suunnittelemani ja toteuttamani. Korttien tekstit on kirjoitettu tietokoneella, mutta kuvat on itse piirretty ja väritetty puuvärikynillä. Osa kuvista on piirretty mallia käyttämällä, mutta itse kuitenkin. Myös korttien sisältämät lorut ja riimilauseet ovat itse tuottamani. Yritin panostaa erityisesti korttien visuaaliseen puoleen värikkäiden kuvien ja taustakartonkien avulla, jotta ne miellyttäisivät lasten silmää ja herättäisi heidän mielenkiintoa kortteja ja harjoituksia kohtaan.

Jokainen korttisarja on tehty omanväriselle kartongille, mikä erottaa korttisarjat toisistaan ja siten helpottaa niiden käyttöä. Värit korttisarjoille on valittu täysin sattumanvaraisesti. Värikkäät kartongit ja liimat ovat askartelutarvikeliikkeestä hankittuja, ja suuri osa materiaaleista löytyi minulta jo ennestään omasta takaa askarteluharrastukseni vuoksi. Omistan myös laminoitinkoneen, jolla laminoin valmiit kortit, jotta ne kestäisivät paremmin käyttöä päiväkodilla.

Harjoitukset ovat kaikki melko erityyppisiä, vaikka liittyvätkin kaikki kielelliseen kehitykseen. Paketista sai kuitenkin mielestäni selkeän kokonaisuuden suunnitteleamalla kortteja niin, että niitä voi käyttää yhdessä myös muiden korttien kanssa. Myös korttien visuaalinen puoli tekee kokonaisuudesta selkeän, sillä kaikki kortit ovat samankokoisia ja -muotoisia. Kaikki kortit ovat kooltaan noin 10,5 cm x 7,5 cm eli kutakuinkin pelikorttien kokoisia. Mielestäni ainakin liikuntalorukortit olisivat voineet olla hieman isompia, jotta lapset näkisivät kuvat paremmin ja aikuisten olisi helpompi näyttää liikettä ja lukea lorua, jos se lukisi hieman isommalla fontilla. Kokonaisuuden kannalta kuitenkin ajattelin, että korttien on hyvä olla samankokoisia. Lisäksi vetoan hieman siihen, että kustansin kaikki materiaalit kartongeista laminoititaskuihin itse: materiaaleja olisi mennyt huomattavasti enemmän, jos korteista olisi tehnyt isompia. Käytännössä kortit osoittautuivat kuitenkin aivan toimiviksi koostaan huolimatta.

Ohjeet korttien käyttöön (liite 2) ovat ohjekorteissa, jotka noudattavat samaa värikkäävaa kuin harjoituskortitkin. Ohjekorteilla on siis samat värit kuin niitä vastaavilla harjoituskorteillakin, mikä selkeyttää ja helpottaa niiden käyttöä. Ohjekortit ovat kooltaan hieman harjoituskortteja suurempia, noin 10,5 cm x 15 cm. Niissä kerrotaan lyhyesti kyseisten korttien käyttötarkoitus ja esitellään niille erilaisia käyttötapoja.

Korttien säilytykseen ostin askartelutarvikeliikkeestä valmiin säilytyslaatikon, jossa kortit pysyvät hyvin tallessa. Tarkoitus oli vielä itse koristella laatikkoa ja lisätä siihen jokin harjoitukseen liittyvä teksti, jotta laatikosta näkisi jo ulospäin, mitä se sisältää.

Tiukan aikataulun vuoksi tämä jäi kuitenkin tekemättä, mikä jäi hieman harmittamaan. Laatikko oli kuitenkin esteettisesti hyvin kaunis ja sai päiväkodilla kehuja sellaisenaankin.

5.1 Suujumppakortit

Suujumppakortit sisältävät suun alueen motoriikkaa harjoittavia liikkeitä. Korteissa on kuvia suun ja kielen asennosta ja liikkeestä sekä jokaisessa kortissa myös lyhyt sanallinen selitys selventämässä harjoitusta. Harjoitusten tarkoituksena on kehittää suun alueen motoriikkaa, vahvistaa alueen lihaksistoa ja sen myötä parantaa artikulaatiota.

Tutustuin erilaisiin suujumppamateriaaleihin, jonka myötä aloin suunnitella suujumppaharjoituksia. Otin mukaan muun muassa harjoituksia, jotka tutkitusti tukevat r-kirjaimen opettelua. Harjoitusten yhtenäistämiseksi kaikissa suujumppakorteissa on samanlainen kasvokuva, jossa vain suun, huulten tai kielen asento vaihtuu. Harjoituksen valintaan vaikutti se, mitkä liikkeet sain piirrettyä selkeästi ja ymmärrettävästi. Liikkeitä selvensin vielä lyhyellä sanallisella selityksellä.

5.2 Tavutuskortit

Tavutuskorttien tarkoituksena on tutustuttaa lasta sanojen tavuttamiseen. Korteissa on värikkäitä kuvia erilaisista esineistä ja asioista sekä kuvan alla aina kuvassa esiintyvä sana tavutettuna. Lyhyimmät sanat ovat yksitavuisia ja pisimmät viisitavuisia. Korttien käytön monipuolistamiseksi valitsin sellaisia sanoja, että korteista löytyy pareja, jotka liittyvät jollain tavalla toisiinsa. Esimerkiksi *ruuvimeisseli* ja *vasara* liittyvät toisiinsa, koska molemmat ovat työkaluja ja *koira* ja *luu* liittyvät toisiinsa, koska koira pitää luusta.

Tavutuskortteihin valitsin sellaisia sanoja, jotka uskoin lasten tuntevan ja jotka uskoin pystyväni piirtämään niin, että lapset tunnistavat ne kuvasta. Valitsin kuitenkin mukaan myös hieman haastavampia sanoja, kuten *ruuvimeisseli*, jotta korttien avulla voitaisiin myös tukea lasten sanavaraston kehittymistä uusien sanojen myötä.

5.3 Riimittelykortit

Riimittelykorttien avulla voidaan tutustua sanojen rakenteeseen ja harjoittaa lapsen riimittelytaitoja. Riimittelykortteihin kuuluvat sekä kuvakortit että tekstikortit, ja niitä voi käyttää joko yhdessä tai erikseen. Kuvakorteissa on kuvia erilaisista esineistä ja asioista. Jokaiselle korteissa esiintyvälle kuvalle löytyy riimipari, esimerkiksi *kukko* ja *lukko* sekä *puu* ja *kuu*. Tekstikorteissa taas on riimiharjoituksia tekstimuodossa. Harjoituksista puuttuu aina viimeinen sana ja nämä puuttuvat sanat ovat samoja kuin kuvakorteissa olevat sanat, esimerkiksi ”*Talon pihalla kasvaa puu, öisellä taivaalla loistaa _____.*” Näin ollen tekstimuotoisissa riimiharjoituksissa voidaan hyödyntää myös kuvakortteja.

Kuten tavutuskortteihin, myös riimikortteihin valitsin sellaisia sanoja, joiden uskoin olevan lapsille tuttuja ja jotka uskoin pystyväni piirtämään tunnistettavasti. Myös riimittelykorteissa oli hieman haastavampiakin sanoja, kuten *lokki*, jonka monet lapset varmasti mieltävät vain yleisesti linnuksi. Tekstikorteista jätin viimeiset sanat kirjoittamatta, jottei aikuinen lue niitä vahingossa ääneen. Harjoitusten tulisi olla niin selkeitä, että aikuinen hahmottaa puuttuvat sanat. Näin ollen myös lapsilla on mahdollisuus hahmottaa sanat.

5.4 Liikuntalorukortit

Liikuntalorukortit sisältävät karkeamotorisia harjoituksia, joihin on yhdistetty harjoitukseen liittyvä loru. Jokaisessa kortissa on lorun lisäksi harjoitukseen liittyvä värikäs kuva. Liikuntalorukorttien avulla tuetaan lasten kielellistä kehitystä käyttämällä liikuntaa kielellisen oppimisen välineenä. Liikuntalorukortit opettavat lapsille muun muassa erilaisia peruskäsitteitä. Lorujen myötä nimetään kehonosia sekä erilaisia toimintoja, kuten kinkkaaminen ja rapukävely. Mukana on myös tärkeitä harjoituksia, jotka sisältävät kehon keskiviivan ylittäviä liikkeitä, jotka auttavat lasta erottamaan kehon puolet, oikean ja vasemman.

Pohdin ensin erilaisia liikunnallisia toimintoja, joiden ympärille aloin sitten kehittää toimintoihin liittyviä loruja. Pysin luomaan loruista sellaisia, jotka kuvaavat liikkeitä selkeästi, jotta ne selkeyttäisivät harjoitusten toteuttamista. Tein loruista myös suhteellisen lyhyitä, jotta ne olisi mahdollista oppia ulkoa, mikä helpottaisi niiden käyttöä niin aikuisten kuin lastenkin osalta.

6 TUOKIOT KILLINGIN PÄIVÄKODILLA

Saatuani kielellisten harjoitusten paketin valmiiksi toimitin sen Killingin päiväkodille ja esittelin sitä työntekijöille. He ottivat paketin innolla vastaan ja jo ensi näkemältä kokivat tuottamani materiaalin käyttökelpoiseksi ja hyödylliseksi. Alkuperäisenä suunnitelmanani oli, että pidän itse päiväkodilla tuokioita, joissa testaan tuottamiani harjoituksia käytännössä ja havainnoin lapsia. Ajattelin, että näin päiväkodin henkilökuntakin näkisi käytännössä, miten olin ajatellut harjoituksia toteutettavan. He olivat kuitenkin heti innolla valmiita ottamaan harjoitukset omaan käyttöönsä ja ehdottivat, että he pitäisivät tuokiot lapsille ja minä saisin keskittyä havaintojen tekemiseen. Koin tämän hyväksi vaihtoehdoksi, koska uskon, että tutuimpien aikuisten pitämällä tuokioilla lapsille on luontevinta osallistua, eivätkä he turhaan jännitä tai arastele tilanteita. Lisäksi näin pystyin paremmin keskittymään havaintojen tekemiseen ja näin ollen sain varmasti enemmän irti tuokioista.

Ennen tuokioita tiedotin lasten vanhempia opinnäytetyöstäni ja siihen liittyvistä tuokiosta sekä kysyin heiltä kirjallisesti luvan lasten osallistumiseen. Lasten vaatelokeroihin päiväkodilla jaettiin lomakkeet (liite 3), jotka vanhemmat allekirjoittivat. Kaikille ryhmän lapsille saatiin vanhempien suostumus, joten kaikki lapset saivat osallistua tuokioihin.

Tuokioita pidettiin Killingin päiväkodilla yhteensä viisi ja ne toteutettiin kolmen päivän aikana. Päivät olivat 11.3., 12.3. ja 19.3.2013. Tuokiot pidettiin erityisen tuen integroidussa pienryhmässä, jossa on 13 lasta, jotka ovat iältään 3–6-vuotiaita. Tuokiot mukautuivat hyvin päiväkotiryhmän päiväohjelmaan, kun ne toteutettiin aamu- ja päiväpiireinä sekä aamupäivän tuokioina. Pääosin tuokiot piti toinen ryhmän lastentarhanopettajista, mutta suunnitelmista huolimatta osan tuokioista pidin itse, joten sain myös itse tuntumaa korttien käytöstä.

6.1 Ensimmäinen tuokio

Ensimmäistä tuokiota Killingin päiväkodilla olin havainnoimassa maanantaina 11.3.2013. Tuokion piti toinen ryhmän lastentarhanopettajista, ja tuokio toteutettiin päiväpiirinä eli lyhyenä tuokiona ennen ruokailua. Käytössä olivat riimikorttien kuvakortit sekä tekstikortit. Joidenkin lasten kanssa kortteja oli käytetty jo aikaisemmin, mutta lähes kaikille ne olivat uudet ja ensimmäistä kertaa käytössä. Osa lapsista näki

jo ennen tuokion alkua korttipakan, ja he alkoivat heti keskenään pohtia, mitkähän kortit ne oikein ovat. Tästä päättelin, että lapset odottivat uteliaina ja mielenkiinnolla, mitä on luvassa.

Ensimmäisenä käytiin läpi kaikki kuvakortit ja nimettiin niissä olevat esineet ja asiat. Aikuinen näytti kortteja yksi kerrallaan ja lapset saivat vapaasti sanoa kuvassa esiintyvän esineen tai asian. Lapset olivat kiinnostuneita kuvista ja tunnistivat ne hyvin. Osaa sanoista täytyi kuitenkin hieman tarkentaa. Esimerkiksi, kun lapset totesivat, että kuvassa on lintu, piti aikuisen kertoa, että tämä kyseinen lintu on lokki. Myös lasten nimeämät *lahja* ja *leipuri* täytyi korjata, että tässä tapauksessa ne ovat *paketti* ja *kokki*. Riimien yhteydessä nämäkin sanat kuitenkin hahmottuvat varmasti selkeämmin. Tällaiset monitulkintaiset kuvat voivat toisaalta myös näyttää hyvin, hahmottaako lapsi riimin vai nimeääkö asian vain kuvan perusteella.

Tuokio eteni niin, että aikuinen luki tekstikortista riimilauseen, josta puuttui viimeinen sana ja näytti samalla kuvaa puuttuvan sanan riimiparista, joka mainittiin riimilauseen alkupuolella. Lapset saivat viittaamalla pyytää vastausvuoroa ja vastausvuoron saatuaan kertoa puuttuvan sanan. Lauseista puuttuvat sanat olivat kuvakorttien muodossa lasten nähtävillä ja he saivat vastatessaan myös näyttää kyseisen kuvakortin. Riimitely sujui vanhemmilta lapsilta hyvin, mutta nuoremmille se oli vielä haastavaa.

Harjoituksissa oli mukana myös hieman harhaanjohtavia riimiharjoituksia, joita en osannut ajatellakaan harjoituksia suunnitellessani. Yksi riimiharjoituksista oli ”*Vaatteita ovat housut ja paita, pihan ympärillä on _____.*”, johon useampi lapsi vastasi ”*Sukka*”. Lauseen alussa mainittiin siis housut ja paita, johon liittyen lapset ajattelivat sukan kuuluvan samaan lauseeseen, koska sekin on vaate. Tässä huomasi hyvin, miten etenkin nuoremmat lapset keskittyvät sanojen merkitykseen, kun taas vanhemmat lapset hahmottavat myös sanojen rakenteen ja riimit. Ylipäätään tuokiolla huomasi eron riimitelytaidoissa eri-ikäisten lasten välillä. 3-vuotiaille lapsille riimiharjoitukset olivat huomattavasti haastavampia kuin 5-vuotiaille, jotka hahmottivat riimit hyvin ja jotka myös tuokion aikana totesivat harjoitusten olevan helppoja.

Riimikorteissa olevat kuvat saattoivat auttaa lapsia hahmottamaan riimejä, mutta toisaalta ne myös hieman hämäsivät lapsia tietyissä tilanteissa. Esimerkiksi riimilauseen ”*Rannalla räähky lokki, ruokaa laittaa _____.*” kohdalla yksi ryhmän vanhimmista lapsista katsoi kuvaa ja vastasi ”*Leipuri*”, mutta tajusi heti itsekin, ettei siitä tullut

riimiä ja korjasi heti perään ”*Kokki*”. Uskon kuitenkin, että kuvat pitivät lasten mielenkiintoa yllä ja auttoivat keskittymään tuokioon.

6.2 Toinen tuokio

Toinen havainnoimani tuokio pidettiin tiistaina 12.3.2013 aamupalan jälkeen aamupii- rillä. Tuokion piti toinen ryhmän lastentarhanopettajista, kuten edellisenkin tuokion. Ensimmäin muisteltiin lasten kanssa, että eilen käytössä olivat punaiset kortit ja sitten tunnistettiin tämän päivän tuokiolla käytettävät kortit sinisiksi. Lapset tunnistivat korttien ulkomuodosta, että kortit olivat vastaavanlaisia ”*Minnan tekemiä kortteja*” kuin aikai- semmin käytetyt riimikortitkin. Tämän myötä koen onnistuneeni toteuttamaan paketi- ta selkeän kokonaisuuden korttien ulkomuodon avulla, koska lapsetkin hahmottivat sen.

Tuokiolla tehtiin liikuntaloruharjoituksia, joista lähes kaikki lapset innostuivat. Aikui- nen luki lorun ja lapset keksivät, millainen liike loruun kuuluu. Lapset hahmottivat hyvin lorun perusteella, millainen liike siihen kuuluu, mikä todisti, että lorut kuvaavat selkeästi niihin liittyviä liikunnallisia harjoituksia. Lorun jälkeen kuitenkin tarkistet- tiin vielä kortissa olevasta kuvasta, oliko siellä samannäköinen liike.

Liikkeiden toteutus onnistui lapsilta pääosin hyvin, mutta joissain tarvittiin hieman ai- kuisten apua. Esimerkiksi ”*Olkapäätä taputa, polveasi naputa. Kädet menee ristik- käin, kun me taputellaan näin.*” -loru oli joillekin lapsille hieman haastava toteuttaa. Tässä huomasin kehon keskiviivan ylittävien liikkeiden haasteellisuuden. Loruja tois- tettiin useamman kerran peräkkäin ja osa lapsista innostui myös toistamaan niitä. Tä- mä oli tarkoituksenakin, jotta saataisiin paremmin hyöty myös lorurytmin harjoittelus- ta.

Liikuntalorukortit osoittautuivat hieman hankalaksi yhden aikuisen käytössä, kun täy- tyi lukea loruja ja näyttää liikettä samalla. Etenkin harjoitukset, joissa käytetään mo- lempia käsiä, vaikeuttavat korteista lukemista. Loruja ovat kuitenkin melko lyhyitä, jo- ten toistojen kautta oppii ne varmasti ulkoa. Näin ollen harjoitusten vetäminen tulee helpommaksi.

6.3 Kolmas tuokio

Kolmantena tuokiona käsittelen kolmea suujumppatuokiota, jotka pidin itse aamupäivällä 12.3.2013 pienryhmille. Kyseinen päivä oli päiväkotiryhmän uintipäivä, ja suujumppatuokiot toteutettiin osalle lapsista ennen heidän uintivuoroaan ja osalle lapsista uinnin jälkeen. Tässä huomasin hyvin eron lasten vireystasossa. Lapset, joiden kanssa teimme suujumppaa ennen heidän uintivuoroaan, olivat selvästi virkeämpiä ja jaksoivat paremmin toistaa harjoituksia kuin ne lapset, joiden kanssa teimme suujumppaa uinnin jälkeen. Uinnin jälkeen lapset valittelivat väsymystä ja nälkää, joka siis myös näkyi heistä.

Kävimme tuokioilla läpi kaikki 16 suujumppakorttia harjoituksineen. Olin etukäteen lajitellut kortit sellaiseen järjestykseen, että siinä on vaihtelua kielellä ja suun muilla osilla tehtävien harjoitusten välillä, koska vahvasti kielen lihaksia aktivoivien harjoitusten jälkeen on hyvä tehdä sellaisia harjoituksia, joissa kieli pääsee rentoutumaan. Tästä huolimatta jotkut lapsista valittelivat, että kieli väsyi ja siihen sattuu. Tällöin täytyi pitää hieman taukoa ja antaa kielen levätä. Vaikka lapset tekivät kaikki 16 harjoitusta, oli se kuitenkin ehkä turhan paljon yhdelle tuokiolle. Jatkossa tuokiot voisi suunnitella hieman lyhyemmiksi.

Lapset innostuivat suujumppaharjoituksista ja tuokioiden ilmapiiri oli pääosin iloinen. Harjoitusten tekeminen peilin edessä auttoi lapsia keskittymään ja lapsista oli hyvin hauska katsoa peilistä omia ilmeitään ja kielen liikkeitä. Yhdelle lapsista osa harjoituksista oli tuttuja puheterapiasta, ja hän kertoi yleensä, miten on tehnyt harjoituksia ennenkin ja osaa ne jo hyvin. Lapset osasivat muutenkin harjoitukset pääosin hyvin. Vaikein harjoitus oli kielen laittaminen rullalle, joka ei kaikilta lapsilta onnistunut. Myös kielen pyörittäminen huulia pitkin oli hieman haastavaa.

Erityisen palkitsevaksi suujumppatuokioissa koin sen, miten eräs lapsi, joka ei muilla tuokioilla juurikaan keskittynyt ja osallistunut, innostui suujumppasta. Teimme suujumppaa hänen kanssaan kahdestaan rauhallisessa tilassa, jossa oli mahdollisimman vähän ulkoisia häiriötekijöitä. Lapsi totesi tuokion aikana muutaman kerran, ettei jaksaa enää, mutta innostui kuitenkin aina uudestaan, kun vaihdettiin uuteen harjoitukseen. Hän myös totesi suujumppan olevan ”Kivaa!”.

6.4 Neljäs tuokio

Tiistaina 12.3.2013 kortteja käytettiin myös ryhmän toisen lastentarhanopettajan pitämällä päiväpiirillä. Tälle tuokiolle otettiin liikuntaloruja sekä suujumppaa. Ensin toistettiin aamupiirillä tehdyt liikuntaloruharjoitukset, joista kaikki lapset eivät innostuneet, koska olivat jo tehneet samoja harjoituksia aamulla. Sen jälkeen otettiin uusia liikuntaloruja, joihin lapset lähtivät paremmin mukaan. Lapset eivät kuitenkaan automaattisesti alkaneet lausua lorua aikuisen mukana, vaan heitä täytyi kannustaa siihen, mutta kannustuksesta huolimatta kaikki eivät silloinkaan innostuneet toistamaan lorua. Tämä on tietysti ymmärrettävää, koska harjoitukset ja lorut olivat lapsille täysin uusia. Lapset oppivat kuitenkin usein hyvinkin nopeasti ulkoa lyhyitä loruja, joten toistojen avulla saadaan varmasti myöhemmin myös hyöty sana- ja lorurytmin harjoittelun kannalta. Motoriikan ja liikunnan kannalta harjoitukset ovat kuitenkin hyödyllisiä ilman loruakin.

Kaikkien lasten kanssa emme ehtineet tehdä suujumppaa aamupäivän aikana, mutta nämäkin lapset pääsivät kokeilemaan sitä päiväpiirillä. He olivat harjoituksista huomattavasti enemmän innoissaan kuin ne lapset, joiden kanssa suujumppakortteja oli jo aiemmin kokeiltu. Uutuuden viehätyksen merkitys näkyi siis selvästi. Suujumppaharjoituksia otettiin vain pari, minkä jälkeen tehtiin muita, rauhoittavia harjoituksia, koska ryhmä oli melko levoton.

Useammilla lapsilla oli vaikeuksia keskittyä tuokioon ja sen harjoituksiin. Syyksi pohdin hyvin ohjelmantäyteistä aamupäivää, jonka vuoksi lapset olivat jo väsyneitä ja nälkäisiä, joka vaikutti heidän keskittymiskykyynsä ja osallistumiseen. Mahdollisesti saattoi vaikuttaa myös se, että osaa harjoituksista oli tehty jo aikaisemmin päivällä, joten niistä oli jo hävinnyt uutuudenviehätys, minkä vuoksi osa lapsista totesi jo: ”*Ei taas!*” Kortteja käytettiin ehkä turhan paljon yhden aamupäivän aikana, eivätkä ne enää muutenkin rankan aamupäivän jälkeen jaksaneet innostaa lapsia. Osallistumiseen vaikuttivat myös jotkut ulkoiset seikat, jotka eivät liittyneet kortteihin ja niiden harjoituksiin. Esimerkiksi yksi lapsista ei halunnut osallistua harjoituksiin, koska ei löytänyt mieleistään istumapaikkaa piiripenkeiltä, mikä aiheutti harmitusta.

6.5 Viides tuokio

Viimeiset tuokiot pidettiin 19.3.2013, jolloin vuorossa olivat tavutusharjoitukset. Tavutusta harjoiteltiin aamupäivällä pienryhmissä sekä minun että lastentarhanopettajan ohjaamana. Tavutuskortit levitettiin pöydälle kuvapuoli alaspäin, ja lapset saivat sieltä valita itselleen kortin. Valitut kortit käytiin yksi kerrallaan läpi, tunnistettiin kuvassa oleva esine tai asia sekä tavutettiin se taputtamalla tai hyppimällä.

Lapset tunnistivat kuvien esineet ja asiat hyvin. Useammat lapsista tunnistivat myös muun muassa ruuvimeisselin, jonka olin ajatellut hieman haastavammaksi tunnistettavaksi. Myös lapsi, joka ei juuri tuota puhetta, tunnisti kuvissa olevia asioita ja näytti niiden viittomia. Osasta sanoista lapset käyttivät hieman eri muotoja kuin korteissa olevat sanat. Esimerkiksi sanasta *televisio* lapset ehdottivat arkityylyisempiä sanoja *telkkari* ja *tv*.

Päiväkotiryhmässä oli aikaisemmin harjoiteltu sanojen tavuttamista taputtamalla, joten se oli lapsille jo entuudestaan tuttua. Tavuttaminen sujuikin melko hyvin, joskin osa lapsista oli hieman passiivisempia osallistumisen suhteen kuin muut. Osalle lapsista sanojen taputtaminen oli haastavaa, mutta viimeistään sanoja hyppiessä hekin alkoivat hahmottaa tavurytmiä. Tässä huomasi, miten rytmien konkreettinen kokeminen auttaa sen hahmottamisessa ja oppimisessa. Haastavimmiksi tavutettaviksi sanoiksi osoittautuivat yksitavuiset sanat, kuten *vyö* ja *luu*. Osa lapsista tavutti ne kahteen osaan ja osa taas sanoi sanan oikein yhtenä tavuna, mutta taputti kuitenkin epävarmasti vielä toisenkin kerran. Tuokiolla huomasi selvästi, että lasten on helppoa omaksua kaksitavuiset, trokeisen tahdin sanat, kun taas yksitavuisten ja pitkien sanojen tavuttaminen oli huomattavasti haastavampaa.

Tavujen laskeminen oli lapsille hieman haastavaa. Itse taputtaessa oli vaikeaa samalla laskea, mutta jonkun toisen taputtaessa laskeminen onnistui joiltain lapsilta melko hyvin. Korteissa lukivat sanat tavutettuna, ja myös niistä lasten oli vaikea laskea tavuja. Kaikki lapset alkoivat ensin laskea kirjaimia tavujen sijaan. Lapsille selitettiin, mikä on tavu ja miten ne lasketaan sanasta. Osa lapsista oppi tämän ja sen jälkeen heidän oli helppo tarkistaa tavujen määrä kortista laskemalla. Osalle tämä oli kuitenkin vielä liian haastavaa, ja he laskivat edelleen vain kirjaimia.

Tuokioiden lopuksi vielä vertailtiin hieman sanojen pituutta, josta lapset eivät oikein enää jaksaneet innostua. Lapset kuitenkin hahmottivat hyvin, kumpi kahdesta sanasta on pidempi, mutta heidän oli vaikea perustella vastaustaan. Osa vanhimmista lapsista osasi perustella sen sanojen kirjainten määrällä. Lapsille oli myös vaikeaa keksiä, kumpi sanoista *luu* ja *suu* on pidempi. Sitä mietittiin jonkin aikaa, kunnes joku lapsista keksi, että ne ovat yhtä pitkät. Sanojen hahmottaminen ei siis ollut vielä itsestään selvää, mutta mielestäni lapset toimivat ikätasonsa mukaisesti.

7 PALAUTE HENKILÖKUNNALTA

Päiväkotiryhmän henkilökunta vaikutti heti alussa innostuneelta ja kiinnostuneelta tuotostani kohtaan. Maaliskuun 2013 loppupuolella keräsin heiltä vielä kirjallista palautetta lyhyen kyselylomakkeen (liite 4) avulla, johon vastattiin anonyymisti. Kyseilyllä haettiin henkilökunnan näkemyksiä kielellisten harjoitusten paketin toteutuksesta, käyttökelpoisuudesta, harjoitusten toimivuudesta sekä mahdollisista kehittämisideoista. Palautetta sain päiväkotiryhmän kaikilta neljältä työntekijältä eli kahdelta lastentarhanopettajalta sekä kahdelta lastenhoitajalta.

Kaikki vastanneet pitivät paketin sisältöä selkeänä ja monipuolisena. Erityisesti korttien väriteemojen koettiin selkeyttävän ja helpottavan korttien käyttöä. Harjoitusten monipuolisuutta taas tukivat korttien monet erilaiset käyttötavat ja mahdollisuus käyttää eri kortteja myös yhdessä:

”Kortit ovat sopivan kokoisia ja väriteema helpottaa korttien käyttöä.”

”Harjoitukset ovat erittäin monipuolisia ja tukevat toinen toisiaan.”

”Ohjeita ja käyttötapoja sekä ideoita oli paljon mukana ja mielikuvitus on rajana.”

Paketti koettiin käyttökelpoiseksi työvälineeksi ja harjoitusten uskotaan jäävän käyttöön päiväkodilla. Harjoitusten koettiin olevan sovellettavissa hyvin eri-ikäisille lapsille. Harjoitukset soveltuvat myös erikokoisten ryhmien käyttöön sekä myös yksilötehtäviin.

*”Paketti on erittäin käyttökelpoinen ja sovellettavissa taaperoista eska-
ri-ikäisiin. Toimisi varmaan myös koulussa alaluokilla.”*

*”Kortit ovat käyttökelpoinen työväline, jota voi lapsiryhmän/iän mukaan
käyttää päiväkodissa eri ryhmissä, erikokoisissa porukoissa, myös yksi-
lötehtävissä.”*

Kortit todettiin helppokäyttöisiksi ja harjoitusten ohjeet hyväiksi. Ainoastaan liikunta-
lorukorttien käyttö koettiin vetäjälle haastavaksi. Tämän huomasin myös itse tuokioita
vetäessä ja havainnoidessa. Oli vaikeaa lukea kortista lorua ja samaan aikaan näyttää
liikettä. Tämä oli kuitenkin ainoa korttien huono puoli, mikä palautteissa mainittiin:

*”Vetäjän haasteena on yhdistää loru liikkeen aikana liikuntalorukorteis-
sa.”*

Kukaan vastanneista ei osannut sanoa mitään, mitä harjoitusten suhteen olisi voinut
tehdä toisin. Lisäysehdotuksena kuitenkin mainittiin suujumppakorttien kanssa käytet-
täväksi erilaiset tarinat, jotka innostaisivat lapsia toistamaan liikkeitä, mikä kieltämät-
tä olisi hyvä lisä harjoituksiin:

*”Kun olit loruillut ja käyttänyt paljon mielikuvitusta pakettiin, niin yksi
lisäys olisi kivat tarinat suujumppaan yhdistettynä.”*

Työntekijät kokivat siis materiaalin sellaisenaan, mitä he voivat käyttää ja hyödyntää
omassa työssään. He olivat kaiken kaikkiaan tyytyväisiä opinnäytetyöni toteutukseen
ja palaute oli kaikin puolin hyvin positiivista:

”Mahtava lopputyö näin kentältä katsoen.”

”Loistava lopputyö, tulemme käyttämään korttejasi paljon.”

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi on ollut kaiken kaikkiaan mielenkiintoinen ja opettavainen ko-
kemus. Mukaan mahtui kuitenkin myös haastavia tilanteita sekä erilaisia hidasteita
pitkin matkaa. Suunnitellut aikataulut venyivät, ja siitä aiheutui tuskastumista ja epä-

toivontunteita. Työn alulle saaminen ja aiheen tarkennus oli haastavaa ja vei aikaa, mutta alkuun päästyä työ eteni hyvää vauhtia ja sainkin mielestäni suunniteltua ja toteutettua yllättävän paljon uutta materiaalia varsin lyhyessä ajassa. Työskentelyni oli alusta asti itsenäistä, jolloin lopputuloksesta tuli hyvin minun näköiseni, mutta siinä oli kuitenkin otettu huomioon myös työn tilaajatahon toiveet. Näin jälleenkä ajateltuna olisin suunnitteluvaiheessa voinut olla enemmän yhteydessä Killingin päiväkotiin, jolloin työntekijöiltä olisi voinut tulla hyviä ideoita opinnäytetyöni toteutuksen suhteen ja työstä olisi saanut vieläkin paremman.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa innostavaa materiaalia päiväkotikäisten lasten kielellisen kehityksen tukemiseen sekä testata materiaalin toimivuutta käytännössä. Sain luotua materiaalia, johon olimme päiväkodin työntekijöiden kanssa tyytyväisiä ja josta lapsetkin innostuivat. Harjoitukset osoittautuivat siis hyödyllisiksi ja käyttökelpoisiksi ja ne soveltuivat hyvin eri-ikäisille päiväkotilapsille. Näin ollen koen onnistuneeni vastaamaan asetettuihin tavoitteisiin.

Tilaajatahon toiveena olivat tavutusharjoitukset sekä erityisesti liikunnalliset harjoitukset kielellisen kehityksen tukijana. Näihin toiveisiin vastasin suunnittelemalla ja toteuttamalla tavutuskortit sekä liikuntalorukortit. Näin ollen koen saaneeni huomioitua tilaajatahon toiveet työni toteutuksessa. Muutoin sain suunnitella työtä täysin vapaasti, joka mahdollisti sen, että sain yhdistettyä työhöni myös itseäni erityisesti kiinnostavat suujumpan ja riimittelyn.

Koen onnistuneeni tuottamaan hauskan ja toimivan työvälineen päiväkodille. Uskon siitä olevan työntekijöille hyötyä toiminnan suunnittelussa, koska materiaali mahdollistaa hyvin monenlaisten tuokioiden järjestämisen. Uudenlaiset harjoitukset myös monipuolistavat toimintaa ja monipuolinen tuki lasten kielellisessä kehityksessä onkin hyvin tärkeää.

Suunnittelemani ja toteuttamani materiaaliin olen erittäin tyytyväinen. Harjoituskorttien työstäminen oli minulle mieleistä, ja ideoita olisi ollut vielä monenlaisiin muihinkin harjoituksiin, mutta johonkin oli kuitenkin vedettävä raja, ettei työstä tulisi liian laaja. Joissain korttipakoissa olisi myös voinut olla enemmän kyseisiä harjoituksia, koska kortit tulevat varmasti käytön myötä nopeasti tutuiksi lapsille ja esimerkiksi riimiharjoituksia he voivat oppia nopeasti ulkoa. Tämän vuoksi mietin kuitenkin useampia erilaisia tapoja käyttää kortteja, koska harjoituksiin tulee aina hieman jotain

uutta, kun käyttötapaa muutetaan. Joissain korteissa kuitenkin taas nimenomaan toistoilla ja ulkoa oppimisella voidaan saada suurempi hyöty irti. Liikuntalorujen tullessa tutuiksi lapset voivat lausua niitä mukana, joka auttaa sana- ja lorurytmin harjoittelussa.

Päiväkodin työntekijöiltä saatu positiivinen palaute työstäni lämmitti mieltä ja tuki onnistumisen kokemustani. Kielellisten harjoitusten paketti on lisäksi herättänyt kiinnostusta myös muilla tahoilla, ja olen saanut kyselyitä kyseisen paketin ostomahdollisuudesta. Myös tämä on tukenut ajatustani siitä, että olen onnistunut työni toteutuksessa. Tämän myötä olen myös pohtinut, että tuotosta olisi mahdollista jalostaa myös laajemmalle varhaiskasvatuksen kentälle.

Yhteistyö Killingin päiväkodin kanssa toimi alusta asti todella hyvin. Yhteistyö oli luontevaa, koska olimme tuttuja jo syksyiseltä harjoitteluajaltani. Myös lapset suhtautuivat hyvin luontevasti minuun ja käynteihini päiväkodilla, eikä heitä tuntunut yhtään häiritsevän se, että olin havainnoimassa tuokioita. Näin ollen koen, että havainnointitilanteet olivat lapsille hyvin luontevia, eivätkä he turhaan arastelleet tai ujostelleet osallistua.

Oli äärimmäisen hyvä päätös, että ryhmän lastentarhanopettaja piti tuokiot lapsille ja itse keskityin vain havainnointiin. Lapsia osallistui tuokioihin enimmillään 12 ja niinkin ison lapsiryhmän havainnoiminen oli haastavaa jo ilman, että olisi vielä pitänyt keskittyä ryhmän ohjaamiseen. Kirjasin havaintojani ylös käsin tuokioiden aikana ja täydensin muistiinpanojani vielä tuokioiden jälkeen. Havaintoni on tehty melko yleisellä tasolla, kuten olin suunnitellutkin. Yksityiskohtaisemmat havainnot olisivat vaatineet pienempää lapsiryhmää ja esimerkiksi tuokioiden videokuvaamista, jotta tilanteisiin ja lasten reaktioihin ja puheisiin olisi voinut palata uudestaan ja analysoida niitä tarkemmin.

Harjoituksia testattiin Killingin päiväkodilla lasten hoitopäivien aikana ja ne sulautuivat helposti osaksi ryhmän päiväohjelmaa. Korteja käytettiin aamu- ja päiväpiireillä sekä aamupäivän tuokioilla. Olin päiväkodilla kolmena päivänä havainnoimassa lapsia ja näiden kolmen päivän havainnot erittelin tuokioiden mukaan, koska se oli mielestäni selkeintä. Emme päättäneet etukäteen tuokioiden määrää, vaan katsoin asiaa sen mukaan, että kaikkia paketin sisältämiä korteja käytettäisiin vähintään kerran, jotta saisin havaintoja niistä kaikista. Tuokioita pidettiin viisi, mikä oli mielestäni sopiva

määrä havaintojen saamiseksi. Osaa korteista käytettiin vain kerran, mutta joitain ehdittiin käyttää useammankin kerran. Sain kuitenkin havaintoja vain yhdestä tavasta käyttää kutakin korttipakkaa. Olisi ollut mielenkiintoista nähdä korttien toimivuus eri tavoin toteutetuilla tuokioilla, mutta koska korteille löytyy hyvin paljon erilaisia käytötapoja, olisi tämä ollut kovin työlästä.

Jatkossa kielellistä kehitystä tukevien harjoitusten pakettia voisi täydentää, laajentaa ja monipuolistaa uusien harjoituskorttien myötä. Esimerkiksi palautteissa mainitut suujumppatarinat olisivat mukava lisä suujumppaharjoituksiin. Lisäksi voisi tutkia, ovatko harjoitukset pidemmän päälle olleet toimivia, ovatko ne pysyneet käytössä ja onko niillä mahdollisesti huomattu olevan vaikutusta lasten kielelliseen kehitykseen ja heidän intoon leikitellä kielellä.

LÄHTEET

Adams, I., Struck, V. & Tillmanns-Karus, M. 2001. Helsinki: Puheterapeuttien Kustannus Oy.

Baker, C. 2007. A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism. Clevedon: Multilingual Matters.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2010. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf [viitattu 26.2.2013].

Hakamo, M. 2011. Puhekuplia – Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Helsinki: Lasten keskus.

Iivonen, A. 2004. Varhaisen ääntelyn ja jokeltelun vokaalit. Teoksessa: Kunnari, S., Savinainen-Makkonen, T. (toim.) Mistä on pienten sanat tehty – Lasten äänteellinen kehitys, s.62.

Karling, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2009. Lapsen aika. 12. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kunnari, S. & Paavola, L. 2012. Vuorovaikutus äänteellisen kehityksen perustana. Teoksessa: Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) Pienten sanat – Lasten äänteellinen kehitys, s. 57.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) 2004. Mistä on pienten sanat tehty – Lasten äänteellinen kehitys. 1. painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) 2012. Pienten sanat – Lasten äänteellinen kehitys. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Lamponen, P. & Pulli, E. 2001. 1. painos. Vau, mitkä välineet! – Uusia leikkejä tutuilla liikuntavälineillä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Myöhänen, M. 2011. Esiopetuskirjojen harjoitukset kielellisen tietoisuuden kehittäjinä. Väitöstyö. Turun yliopisto.

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. 2011. Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366> [viitattu 2.3.2013].

Pulli, E. 2004. Loruloikkaa! – Liikkumaan innostavia loruja. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Pulli, E. 2001. Opi liikkuen, liiku leikkien – Liikuntaa esiopetukseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Suujumppakansio. Kahvakeskus.

Suujumppa tukee lapsen ilmaisua. 2010. Kielikukkanen-verkkolehti. Saatavissa: http://www.kielikukkanen.fi/2010/suujumppa_tukee_lapsen_ilmaisua_1010_04.html. [viitattu 20.2.2012].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 2. painos. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1> [viitattu 26.2.2013].

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

**LASTEN KIELELLISTÄ KEHITYSTÄ TUKEVIA HARJOITUKSIA PÄIVÄ-
KOTI-ikäisille****Paketti sisältää:**

16 suujumppakorttia

16 tavutuskorttia

14 liikuntalorukorttia

24 riimikorttia (kuvakortit)

24 riimikorttia (tekstikortit)

5 ohjekorttia

Paketin sisältämien harjoituksen tarkoituksena on innostaa lapsia leikittelemään kielellä ja harjoittaa heidän kielellisiä taitojaan. Ohjekortit antavat suuntaa korttien käyttöön, mutta muokataa niitä omaan käyttöönne parhaiten sopiviksi ja keksikää uusia tapoja käyttää kortteja. Mukavia hetkiä harjoitusten parissa!

T. Minna Ristola

SUUJUMPPAKORTIT

Mitä?

Suujumppakortteja on 16 ja niiden tarkoituksena on harjoittaa ja vahvistaa suun alueen lihaksia ja suun motoriikkaa. Korteissa on kuva suun, kielen tai huulien liikkeestä ja alapuolella lyhyt sanallinen ohje.

Miten?

* Pidetään suujumppatuokio ja tehdään korteissa olevia harjoituksia. Yhdistellään erilaisia liikkeitä, kuten esimerkiksi ensin suu ammolleen ja sitten suppuun pusuhuuliksi.

* Lyhyen suujumppaharjoittelun voi ottaa myös esimerkiksi osaksi lasten käsienspesua. Käsia pestessä tehdään lyhyt harjoitus ja mikäli lavuaarin luona on peili, näkee lapsi siitä kätevästi suun alueensa liikkeitä.

TAVUTUSKORTIT

Mitä?

Tavutuskortteja on 16 ja niiden tarkoituksena on tutustuttaa lasta sanojen tavuttamiseen. Korteissa on värikäs kuva sekä alapuolella sana tavutettuna. Lyhimmissä sanoissa on vain yksi tavu, kun taas pisimmissä sanoissa on 5 tavua.

Miten?

* Lasten kanssa voidaan nimetä kuvissa esiintyviä esineitä ja asioita sekä nimeämisen jälkeen tavuttaa sanat esimerkiksi taputtamista apuna käyttäen. Tavuttaessa voidaan laskea tavut ja esimerkiksi lajitella erikseen yksitavuiset sanat, kaksitavuiset sanat jne.

* Jokaiselle korteissa esiintyvälle esineelle tai asialle löytyy pari, joka liittyy jollakin tavalla kyseiseen esineeseen. Esimerkiksi kastelukannu ja kukka liittyvät toisiinsa,

koska kastelukannulla kastellaan kukkia. Lasten kanssa voidaan etsiä pareja, tavuttaa sanat sekä verrata kummassa sanassa on enemmän tavuja.

* Rytmisiä liikkeitä sisältävien liikuntalorukorttien kanssa käytettäessä niistä voidaan ottaa erilaisia liikkeitä, joiden avulla tavutetaan tavutuskorttien sanoja.

RIIMIKORTIT (KUVAKORTIT)

Mitä?

Riimikortteihin kuuluu 24 kuvakorttia ja niiden tarkoituksena on harjoittaa lapsen riimittelytaitoja. Korteissa on värikäs kuva sekä alapuolella sana kirjoitettuna. Kortteja voi käyttää sellaisenaan tai yhdessä tekstikorttien kanssa.

Miten?

* Pakasta voidaan vapaasti yrittää etsiä riimipareja.

* Lapselle voidaan antaa esimerkiksi 3 kuvakorttia, jotka sisältävät yhden riimiparin ja yhden ylimääräisen kortin. Lapsen tulee löytää riimipari.

* Isompien lasten kanssa korteilla voidaan pelata muistipeliä etsimällä riimipareja normaalin muistipelin tapaan kuvapuoli alaspäin olevista korteista.

* Tekstikorttien kanssa käytettäessä voidaan lukea ensin tekstikortti, jonka jälkeen lapset keksivät puuttuvan sanan kuvakortteja apuna käyttäen.

RIIMIKORTIT (TEKSTIKORTIT)

Mitä?

Riimikortteihin kuuluu 24 tekstikorttia ja niiden tarkoituksena on harjoittaa lapsen riimittelytaitoja. Korteissa on riimilause, josta puuttuu viimeinen sana. Puuttuvat sanat ovat samoja kuin kuvakorteissa, joten näitä kortteja voi käyttää yhdessä tai erikseen.

Miten?

- * Aikuinen lukee riimilauseen ja lapsi keksii viimeisen puuttuvan sanan.
- * Kuvakorttien kanssa käytettäessä voidaan lukea ensin tekstikortti, jonka jälkeen lapset keksivät puuttuvan sanan kuvakortteja apuna käyttäen.

LIIKUNTALORUKORTIT

Mitä?

Liikuntalorukortteja on 14 ja niiden tarkoituksena on tutustuttaa lapsi tavu-, sana- ja lorurytmiin liikkeen avulla. Korteissa on värikäs kuva liikkeestä sekä alapuolella liikkeeseen liittyvä loru.

Miten?

- * Aikuinen lukee lorun ja lapsi pohtii, miten liike toteutetaan. Sen jälkeen luetaan loru uudelleen ja samalla toistetaan liikettä. Ylläpidetään sopivaa rytmiä koko lorun ajan.
- * Tavutuskorttien kanssa käytettäessä voidaan hyödyntää liikuntalorujen erilaisia rytmisiä liikkeitä ja tavuttaa tavutuskorttien sanoja niiden avulla, esimerkiksi tömistämällä tai hyppimällä.

Hyvät lapsen vanhemmat

Olen Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija ja olin syksyllä 2012 Killingin päiväkodilla harjoittelussa. Nyt työstän koulutusohjelmaamme kuuluvaa opinnäytetyötä liittyen lasten kielelliseen kehitykseen ja sen tukemiseen.

Olen suunnitellut ja toteuttanut lasten kielellistä kehitystä tukevaa materiaalia ja Killingin päiväkodin henkilökunta ottaa nyt nämä materiaalit käyttöön. Päiväkodilla toteutetaan maaliskuussa 2013 hoitopäivien aikana tuokioita, joita tulen havainnoimaan. Tuokiot sisältävät suujumppaa, liikuntaloruja sekä tavutus- ja riimitelyharjoituksia.

Lastenne nimi ja henkilötiedot eivät tule julki tutkimuksen aikana. Opinnäytetyöni valmistuttua hävitän kaikki tutkimukseen liittyvät paperit, joissa teidän tai lapsenne nimi mainitaan. Pyydän teiltä nyt suostumusta lapsenne osallistumiseen näihin tuokioihin.

Lapseni saa osallistua tuokioihin

Lapseni ei saa osallistua tuokioihin

Lapsen nimi: _____

Vanhemman allekirjoitus: _____

Vanhemman nimenselvennys: _____

Mikäli teillä herää kysymyksiä opinnäytetyötäni kohtaan, saatte yhteystietoni päiväkodilta. Vastaan mielelläni kysymyksiinne ja kerron tarkemmin opinnäytetyöstäni.

Terveisin,

Minna Ristola

1) Mitä mieltä olette kielellisten harjoitusten paketin toteutuksesta?

2) Miten kuvailisitte paketin hyötyjä ja käyttökelpoisuutta päiväkodissa?

3) Miten harjoitukset mielestänne vastaavat tarkoitustaan?

4) Millaisia kehittämissideoita teillä on tuotoksen suhteen?

5) Vapaa sana:

Kiitos!